

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDEKİ YETERLİLİKLERİ¹

Zeynep YAYLACI

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, zeynepyylc@gmail.com

Doç. Dr. Bülent AKSOY

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, baks soy28@gmail.com

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olup olmadıklarını ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma evrenini 2014-2015 eğitim öğretim yılında Ankara ilinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri, örneklemini ise Ankara il merkezinde (Çankaya, Yenimahalle, Keçiören) görev yapan 102 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen, beşli likert tipi 29 maddeden oluşan “Kaynaştırma Eğitimi Yeterlilikleri” anketi ile toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistik, bağımsız örneklem için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) teknikleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kaynaştırma eğitimi konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim sürecini planlama ve düzenlemede yeterli bilgi ve beceriye sahip oldukları, izleme ve değerlendirme süreci ile mesleki gelişim sağlamada yetersiz oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimini destekledikleri; fakat kaynaştırma eğitimi konusunda kendilerini yeterli görmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma eğitimi, sosyal bilgiler öğretmeni, yeterlik.

Competence of Social Science Teachers in Inclusive Education

ABSTRACT

The aim of this study is to present whether the teachers of social science have adequate information and ability about inclusive education. The target population of this research includes the teachers of social science working in Ankara in 2014-2015 school year, and the sample of this research includes 102 teachers of social science working in Ankara city center (Çankaya, Yenimahalle, Keçiören). Research data are collected with the “Inclusive Education Competence” questionnaire comprised of 29 quantitative questions whose validity and reliability are insured. Analysis of the data, descriptive statistics, t-test for independent samples, one-way anova was used. According to the findings, it is become evident that in inclusive education, social science teachers have adequate information and ability about planning and organizing the teaching process, but they are inadequate in observing and evaluating process and in enabling vocational development. In addition, it is found out that social science teachers support inclusive education; however, they find themselves inadequate in inclusive education.

Keywords: Inclusive education, social science teacher, competence.

¹ Araştırma IV. Uluslararası Sosyal Bilgiler Sempozyumu’nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Günümüz eğitim sisteminde hassasiyetle üzerinde durulan noktalardan biri öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklardır. Öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi sürecinde yetersizliği olmayan öğrenciler için dahi göz önünde bulundurulması gereken bu husus, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitim ve öğretiminde daha belirgin olarak kendini göstermektedir. Bu sebeple günümüzde savunulan baskın görüş, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin eğitim-öğretimlerinin en az kısıtlayıcı ortamlarda yapılmasının, bu belirgin farklılıkların örseleyici yanını tolere edeceği düşüncesidir. En az kısıtlayıcı ortamlar ise bu öğrencilere kaynaştırma eğitimiyle sağlanan ortamlardır.

Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimleri olan öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla normal sınıflarda eğitime dahil edilmesi sürecidir (Özgür, 2011). Öğrencilerin bu sürece dahil edilmelerinde ve eğitimlerini gereksinimlerine göre almalarında en büyük sorumluluk öğretmenlere düşmektedir. Özel gereksinimli öğrencinin en az kısıtlayıcı ortamda en yüksek verimi alabilmesi öğretmenlerin; öğretim sürecini doğru planlayabilmesine, öğrenme-öğretme sürecindeki bilgi ve becerisine, izleme ve değerlendirme aşamasında atacağı uygun adımlara, okul, aile ve toplumla işbirliği içinde çalışabilmesine ve kaynaştırma eğitimi konusunda mesleki gelişim sağlayabilmesine bağlıdır.

Özel eğitim alanında yapılan çalışmalara paralel olarak özel gereksinimli çocukların eğitimi ve kaynaştırma eğitimi konusunda yapılan araştırmalar giderek artmaktadır. Teorik olarak sevindirici şekilde ilerleme kaydeden kaynaştırma eğitimi konusunun uygulama ayağı hangi seviyededir? Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusundaki bilgi, beceri, tutumları ne düzeydedir?

Bu çalışma kaynaştırma eğitiminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin yukarıda sözü edilen hususlar bakımından ne derece yeterli olduklarına ışık tutmak amacıyla hazırlanmıştır.

Kaynaştırma Eğitimi

Ülkemizde 1980’li yıllardan itibaren özel eğitim alanında önemli gelişmelerin yaşanmasıyla birlikte sıkça duymaya başladığımız “Kaynaştırma” kavramı ile ilgili farklı tanımlar yapılmıştır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2009)’nde kaynaştırma eğitimi, “Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamaları.” olarak tanımlanmıştır.

Bir başka tanıma göre kaynaştırma, “Gerektiğinde özel gereksinimli öğrenciye ve/veya sınıf öğretmenine destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşuluyla, özel gereksinimli öğrencinin normal eğitim ortamında eğitilmesidir” (Kırcaali-İftar, 1992: 45).

Özgür (2011)'e göre kaynaştırma eğitsel bir kavramdır. Özel gereksinimli öğrencinin hiçbir destek eğitim almadan aynı yaştaki akranları ile aynı sınıf ortamında bulunması ya da öğrencinin akademik özellikleri nedeniyle daha küçük ortamlarda eğitimini sürdürmesi kaynaştırma değildir.

Ataman (2013)' a göre kaynaştırma özel gereksinimli çocukların normal okul düzenine (müfredatına ve öğretimine) uyum sağlamalarını bekleyen bir yaklaşımdır.

Bu tanımlardan hareketle kaynaştırmanın;

- Özel gereksinimli öğrencileri kapsamaması,
- Normal sınıflarda sürdürülmesi,
- Özel eğitim destek hizmetleri ile yürütülmesinin, yapılan tanımların ortak noktaları olduğu sonucuna ulaşılır.

Kaynaştırma Eğitiminde Öğretmene Düşen Görevler

Öğretmen, kaynaştırma ve bütünleştirme sürecinin paydaşları arasında iletişimi sağlayan önemli bir köprü vazifesi görmektedir. Dolayısıyla öğretmene kaynaştırma eğitimi konusunda birçok görev düşmektedir.

Dersin planlanması sürecinde öğretmenin yapabileceği ilk etkinlik, öğrencilerin birbirinden farklı ve benzer yönlerinin olduğunu fark etmelerini sağlamaktır. Bir sınıf tartışması ile öğrencilerin fiziksel farklılıklarını ayırt etmeleri, daha sonra birbirlerinden farklı yeteneklere sahip olduklarını görmeleri sağlanabilir. Bir başka etkinlikle öğrencilerin okullarını görme yetersizliği olan bir arkadaşları için değerlendirmeleri istenebilir. Bu tip etkinliklerle öğrencilerin her birinin kendine özgü özelliklerinin olduğunu fark etmelerini ve bireysel farklılıkların kötü bir durum değil aksine normal durumlar olduğunu algılamaları sağlanmalıdır (Ataman, 2012). Böylece öğrencilerin yetersizliği olan arkadaşlarını dışlamalarının önüne geçildiği gibi bu konudaki farkındalıkları artırılır ve kaynaştırma öğrencilerinin sosyal kabulü sağlanır.

Diğer önemli nokta branş öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenlerinin işbirliği içinde olmaları, yetersizliği olan öğrenciler ile diğer öğrenciler arasındaki ilişkiyi artıracak, her iki gruba da yetecek programlar hazırlayabilmeleridir. Kaynaştırmada doğru programın hazırlanmasının yanı sıra öğretmenin bu programı doğru uygulayabilmesi de önemlidir. Hazırlanan programların uygulanmasında görev alan eğitimci, özel gereksinimli olan her çocuğun dikkatini kontrol etmeli, onlara soru sorarak konuya katılmalarını sağlamalı; sosyal kabulleri için sosyal becerilerini geliştirmeli, sosyal katılımlarını artırmalıdır (Özgür, 2011). Kaynaştırma öğrencilerinde benlik saygısı oluşturmalı, onların kaygı ve güçlükler yaşamasını önlemek amacıyla uygun güçlükte öğretimsel yaşantılar oluşturmalıdır.

Öğrenme- öğretim süreci tamamlandıktan sonra kaynaştırma öğrencilerinin ve kaynaştırma sürecinin değerlendirilmesi açısından yine en önemli rol öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler kaynaştırma öğrencileri için hazırlanan BEP

(Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı)'ler doğrultusunda hazırladıkları BÖP (Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı)'leri diğer öğrenciler için hazırlanan plan ve programlarla uyumlu hale getirmeli, BÖP'lerin uygulanması sırasında ortaya çıkan yeni gereksinimlere göre BEP'de gerekli düzenlemeleri yapmalıdır. Ölçme sonuçlarını göz önünde bulundurarak öğrencilerin yeni hedefler belirlemelerine yardımcı olmalı, ilgililere geri bildirimler vermelidir.

Öğrenme –öğretme sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarında öğretmenin tek başına görev üstlenmesi kaynaştırma eğitimi başarıya götürmeyecektir. Bu noktada öğretmen, okul ve aile ile işbirliği içerisinde olmalı ve görev paylaşımına gitmelidir. Öğrencilerin öğrenme alanındaki düzeyini, hızını ve elde ettiği ürünü değerlendirmek için özel eğitim öğretmenleri ve ailelerle işbirliği yapmalıdır. Yine öğrencinin eğitsel ihtiyaçlarının karşılanmasında okul ve PDR birimi ile eşgüdüm içerisinde çalışmalıdır.

Öğretmen, aile tutumlarının öğrencinin psikolojik, sosyal, zihinsel gelişimini doğrudan etkileyeceğinin farkında olmalı, öğrencinin gelişimi konusunda aile ile iletişim ve işbirliği içerisinde olmalıdır. Bu işbirliği sürecinde öğretmen çocuğun ailesine karşı yargılayıcı, olumsuz, eleştirel tavrından uzak olmalı aksine olumlu ve empatik bir tavır ile iletişime geçmelidir (Ataman, 2012). Öğrencinin yapabildikleri üzerine odaklanmalı, ailede çocuğa karşı olumlu bir tavrın oluşmasını sağlamalıdır.

Öğretmenlerin tüm bu görevleri yerine getirebilmesi içinde kaynaştırma eğitimi konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olması gerekmektedir. Bu amaçla öğretmen kaynaştırma eğitimi konusunda sahip olduğu mesleki yeterliliği gözden geçirmek için öz değerlendirmeler yapmalı, bu konuda yapılmış araştırmaları takip etmeli, uzmanlarla iletişim ve işbirliği içerisinde olmalıdır.

2. YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. “Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır” (Karasar, 2002). Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda yeterliliklerinin ne düzeyde olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Ankara’da görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklemi ise yine 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Ankara’nın merkez ilçelerinde (Keçiören, Yenimahalle, Çankaya) görev yapan 102 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda yeterli düzeyde bilgi ve beceriye sahip olup olmadıklarını ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

Çalışmanın alt amaçları;

1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi yeterliliklerinde cinsiyet değişkenine göre farklılaşma var mıdır?
2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi yeterliliklerinde meslekte kıdem durumuna göre farklılaşma var mıdır?
3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda öğretim sürecini planlama ve düzenlemede yeterlilikleri ne düzeydedir?
4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda öğrenme-öğretme sürecindeki yeterlilikleri ne düzeydedir?
5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda izleme ve değerlendirme sürecindeki yeterlilikleri ne düzeydedir?
6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda okul, aile ve toplumla işbirliği sağlamada yeterlilikleri ne düzeydedir?
7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda mesleki gelişim sağlama yeterlilikleri ne düzeydedir?

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan “Kaynaştırma Eğitimi Yeterlilikleri Anketi” ile 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Ankara ili merkez ilçelerinde (Çankaya, Yenimahalle, Keçiören) görev yapan 102 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanarak elde edilmiştir.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Anketin oluşturulması sürecinde öncelikle “Kişisel Bilgiler” bölümü tasarlanmış, bu bölümde “Cinsiyetiniz”, “Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz?”, “Kaynaştırma Eğitimi konusunda herhangi bir eğitim aldınız mı?”, “Kaynaştırma eğitimi destekliyor musunuz?” “Kaynaştırma eğitimi konusunda kendinizi yeterli görüyor musunuz?” gibi sorulara yer verilmiştir.

Anketin diğer bölümlerinin oluşturulmasında “Öğretmenlerin Özel Alan Yeterlilikleri”nden faydalanılarak,

- Öğretim sürecini planlama ve düzenlemede yeterlik,
- Öğrenme-öğretme sürecinde yeterlik,
- İzleme ve değerlendirme sürecinde yeterlik,
- Okul, aile ve toplumla işbirliğinde yeterlik,

- Mesleki gelişim sağlamada yeterlik, olmak üzere 5 bölüm oluşturulmuştur.

Oluşturulan madde havuzu içerisinde seçilen maddeler ilgili özelliği olan boyutlara altışar madde olmak üzere dengeli şekilde dağıtılmış ve anket kişisel bilgiler bölümünde yer alan sorularla birlikte toplamda 35 soru olarak tasarlanmıştır.

Ölçme aracı oluşturulduktan sonra alınan uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak anketin geçerliliği ve pilot uygulama ile 90 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanarak güvenilirliği (cronbach a=,93) sağlanmıştır. “İzleme ve Değerlendirme Sürecinde Yeterlik” bölümünde yer alan bir madde çıkarılarak anketin oluşturulma süreci tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda yeterlilik düzeylerini ortaya koymak amacıyla “Kaynaştırma Eğitimi Yeterlilikleri Anketi”nden elde edilen puanların analizinde betimsel istatistik, t-testi ve tek yönlü varyans analizi teknikleri kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Katılımcıların Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 2.

Katılımcıların Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

		Frekans (f)	Yüzde (%)	Toplam
Cinsiyet	Kadın	59	57,8	102
	Erkek	43	42,1	
Hizmet Yılı	1 yıl ve daha az	20	19,6	102
	2-5 yıl	22	21,5	
	6-10 yıl	25	24,5	
	11-14 yıl	15	14,7	
	15 yıl ve daha fazla	20	19,6	
Kaynaştırma Konusunda Eğitim Durumu	Lisans Eğitimi	61	59,8	102
	Dersi			
	Alma Kurs	11	10,7	
	Hizmet İçi Eğitim Semineri	22	21,5	
	Diğer	8	7,8	

Tablo 2’de görüldüğü gibi katılımcı sosyal bilgiler öğretmenlerinin %57.8’ini kadın, %43.2’sini erkek öğretmenlerin oluşturduğu görülmektedir. Yine katılımcı öğretmenlerin hizmet yılı ele alındığında %19.6’sının 1 yıl ve daha az, %21.5’inin 2-5 yıl, %24.5’inin 6-10 yıl, %14.7’sinin 11-14, %19.6’sının ise 15 yıl ve daha fazla süredir meslekte oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen “Kaynaştırma Eğitimi konusunda herhangi bir eğitim aldınız mı?” sorusuna %59.8’i “Lisans eğitiminde bir ders aldım”, %10.7’si “Kursa katıldım”, %21.5’i “Hizmet içi eğitim seminerine katıldım”, %7.8’i ise “Diğer” cevabını vermiştir.

Katılımcıların Kaynaştırma Eğitimi Destekleme Durumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 3.

Katılımcıların Kaynaştırma Eğitimini Destekleme Durumlarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

		Frekans(f)	Yüzde(%)	Toplam	
Cinsiyet	Kadın	Destekliyorum	46	77.9	59
		Desteklemiyorum	13	22.1	
	Erkek	Destekliyorum	28	65.1	43
		Desteklemiyorum	15	34.9	

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan 102 sosyal bilgiler öğretmeninin %72.5’i “Kaynaştırma eğitimini destekliyor musunuz? sorusuna “Destekliyorum” cevabını verirken, %27.5’i “Desteklemiyorum” cevabını vermiştir. Yine araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin %77.9’u “Destekliyorum”, %22.1’i “Desteklemiyorum”; erkek öğretmenlerin %65.1’i “Destekliyorum”, %34.9’u “Desteklemiyorum” cevabını vermiştir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimini desteklemelerinin ya da desteklememelerinin sebeplerini görmek için soru “Kaynaştırma eğitimini destekliyor musunuz? Neden?” şeklinde sorulmuştur.

Destekleyen öğretmenlerin cevapları:

“Kaynaştırma eğitimi özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların toplumsallaşmasını sağlıyor. Sınıfta birçok şeyi akranları sayesinde öğreniyorlar aslında...”

“Destekliyorum çünkü bu çocukların, çok büyük bir engele sahip olmadıkça, ayrı sınıflarda eğitim almalarını onları dışlamak olarak görüyorum.”

“Yaşlılarıyla aynı ortamda eğitim aldıklarında ve başarılı

olduklarında kendilerine olan inançları artıyor.”

Desteklemeyen öğretmenlerin cevapları:

“Bana göre bu öğrenciler ayrı sınıflarda eğitim almalılar, özel alt sınıflarda bireyselle yakın eğitim görüyorlar bu onlar için daha faydalı...”

“Program yoğun, sınıf mevcudu fazla bu yüzden BEP’li öğrenciyi özel olarak değerlendirmek çok zor oluyor bizim için, ayrı sınıflara alınmaları daha makul...”

“Kaynaştırma eğitimi konusunda verimli bir eğitim almadım, bu öğrencilerin özel eğitim öğretmenleriyle alt sınıflarda eğitim görmesi çok daha iyi olur bana göre...”

“Sınıfımda iki tane kaynaştırma öğrencim var, sürekli ilgi istiyorlar. Bekledikleri ilgiyi her zaman göstermem neredeyse imkânsız hal böyle olunca da sınıfın düzenini bozmaya başlıyorlar. Onlar için en iyisi akranlarıyla aynı okulda ayrı eğitim almalarıdır.”

“Seviyesi düşük öğrenciler diğerlerinin eğitimini kesintiye uğratabiliyor.”

Katılımcıların Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Kendilerini Yeterli Görme Durumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.

Katılımcıların Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

			Frekans(f)	Yüzde(%)	Toplam
Cinsiyet	Kadın	Evet	7	11.8	59
		Hayır	52	88.2	
	Erkek	Evet	13	30.2	43
		Hayır	30	69.8	

Yukarıdaki tabloda araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen “Kaynaştırma eğitimi konusunda kendinizi yeterli görüyor musunuz?” sorusuna verilen cevapların dağılımı gösterilmiştir. Katılımcıların %19.6’sı “Evet”, %80.4’ü

“Hayır” cevabını vermiştir. Kadınların %11.8’i “Evet”, %88.2’si “Hayır” cevabını verirken; erkeklerin %30.2’si “Evet”, %69.8’i “Hayır” cevabını vermiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi Yeterliliklerinde Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılık Açısından Bulgular

Tablo 5.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi yeterliliklerinde cinsiyet değişkenine göre farklılığı için t-Testi sonuçları

BOYUT	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	t	p
PLANLAMA	Kadın	59	3.47	.53	-1.254	.213
	Erkek	43	3.61	.62		
SÜREÇ	Kadın	59	3.07	.66	-1.839	.069
	Erkek	43	3.31	.68		
İZLEME	Kadın	59	2.30	.66	-.177	.860
	Erkek	43	2.32	.72		
İŞBİRLİĞİ	Kadın	59	3.09	.62	-1.737	.087
	Erkek	43	3.36	.86		
MESLEKİ	Kadın	59	2.13	.80	-.274	.784
	Erkek	43	2.17	.80		

Tablo 5 incelendiğinde Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde planlama ve düzenleme boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(99)}=-1.254$; $p>.05$]. Başka bir anlatımla kadın ve erkek öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde planlama ve düzenleme boyutuna ilişkin görüşleri benzer bulunmuştur.

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde öğrenme-öğretme süreci boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(99)}=-1.839$; $p>.05$]. Erkek öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde öğrenme-öğretme süreci boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}=3.31$)kadın öğretmenlerden ($\bar{X}=3.07$) yüksek olmakla birlikte aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde izleme ve değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(99)}=-.177$; $p>.05$]. Başka bir anlatımla kadın ve erkek öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde izleme ve değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri benzer bulunmuştur.

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde okul, aile ve toplumsal işbirliği boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(99)}=-1.737$; $p>.05$]. Erkek öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde okul, aile ve toplumsal işbirliği boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}=3.36$) kadın öğretmenlerden ($\bar{X}=3.09$) yüksek olmakla birlikte aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde mesleki gelişim sağlama boyutuna ilişkin görüşleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(99)}=-.274$; $p>.05$]. Başka bir anlatımla kadın ve erkek öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde mesleki gelişim sağlama boyutuna ilişkin görüşleri benzer bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi Yeterliliklerinde Kıdem Durumuna Göre Farklılık Açısından Bulgular

Tablo 6.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi Yeterliliklerinde Kıdem Durumuna İlişkin Betimsel Veriler

Boyut	Kıdem	N	$\bar{X}$	S
PLANLAMA	1 yıl ve daha az	20	3.73	.51
	2-5 yıl	22	3.59	.52
	6-10 yıl	25	3.58	.59
	11-14 yıl	15	3.42	.48
	15 yıl ve daha fazla	20	3.26	.64
	Toplam	102	3.53	.57
SÜREÇ	1 yıl ve daha az	20	3.40	.45
	2-5 yıl	22	3.12	.68
	6-10 yıl	25	3.35	.69
	11-14 yıl	15	3.16	.63
	15 yıl ve daha fazla	20	2.79	.77
	Toplam	102	3.17	.68
İZLEME	1 yıl ve daha az	20	2.52	.68
	2-5 yıl	22	2.55	.69
	6-10 yıl	25	2.17	.65

	11-14 yıl	15	2.15	.55
	15 yıl ve daha fazla	20	2.11	.72
	Toplam	102	2.31	.68
İŞBİRLİĞİ	1 yıl ve daha az	20	3.24	.64
	2-5 yıl	22	3.34	.78
	6-10 yıl	25	3.27	.79
	11-14 yıl	15	3.34	.60
	15 yıl ve daha fazla	20	2.82	.76
	Toplam	102	3.20	.74
MESLEKİ	1 yıl ve daha az	20	2.36	.85
	2-5 yıl	22	2.43	.90
	6-10 yıl	25	1.99	.67
	11-14 yıl	15	2.00	.74
	15 yıl ve daha fazla	20	1.92	.72
	Toplam	102	2.15	.79

Tablo 6 incelendiğinde kaynaştırma öğrencilerinin öğretim sürecini planlama ve düzenleme ile öğrenme öğretme süreci aşamalarında mesleğe yeni başlamış olan (1 yıl ve daha az görev yapmış olan) sosyal bilgiler öğretmenlerinin daha yeterli oldukları görülürken; kaynaştırma öğrencilerinin değerlendirilmesinde, okul aile ve toplumla işbirliği sağlamada ve kaynaştırma eğitimi konusunda mesleki gelişim sağlamada meslekte ilk 5 yılını doldurmuş sosyal bilgiler öğretmenlerinin diğerlerine nazaran daha yeterli oldukları görülmektedir.

Tablo 7.

Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitiminde Yeterlilik Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

BOYUT	Varyansın kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark Tukey
PLANLAMA	Gruplar arası	2.626	4	.656	2.122	.084	
	Gruplar içi	29.693	96	.309			
	Toplam	32.318	100				
SÜREÇ	Gruplar arası	4.790	4	1.197	2.795	.030	1-5 3-5
	Gruplar içi	41.124	96	.428			
	Toplam	45.914	100				
İZLEME	Gruplar arası	3.890	4	.972	2.202	.074	
	Gruplar içi	42.395	96	.442			
	Toplam	46.285	100				
İŞBİRLİĞİ	Gruplar arası	3.717	4	.929	1.759	.143	
	Gruplar içi	50.706	96	.528			
	Toplam	54.422	100				
MESLEKİ	Gruplar arası	4.684	4	1.171	1.921	.113	
	Gruplar içi	58.519	96	.610			
	Toplam	63.204	100				

Tablo 7 'deki varyans analizi sonuçlarına göre; öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde planlama ve değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(4-96)}=2.122$; $p>.05$]. Başka bir anlatımla farklı kıdeme sahip öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde planlama ve değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri benzer bulunmuştur.

Tablo7’ deki varyans analizi sonuçlarına göre; öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde öğrenme-öğretme süreci boyutuna ilişkin görüşleri kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F_{(4-96)}=2.795$; $p<.05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır.

Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre kıdemi 1 yıl ve daha az ($\bar{X}=3.40$) ve 6-10 yıl ($\bar{X}=3.35$) olan öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması ile kıdemi 15 yıl ve daha fazla olan öğretmenlerin görüşlerinin ortalaması ($\bar{X}=2.79$) arasında kıdemi 1yıl ve 6-10 yıl arasında olan öğretmenlerin lehine anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu bulgu öğretmenlik mesleğinde hizmet süresi az olan öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde kendilerini daha yeterli gördükleri şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde izleme ve değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(4-96)}=2.202$; $p>.05$]. Bu bulgu farklı kıdeme sahip öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde izleme ve değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri benzer bulunduğu şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde okul, aile ve toplumsal işbirliği boyutuna ilişkin görüşleri kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(4-96)}=1.759$; $p>.05$]. Farklı kıdeme sahip öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde okul, aile ve toplumsal işbirliği boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalaması arasında sayısal fark olmakla birlikte, aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde mesleki gelişim sağlama boyutuna ilişkin görüşleri kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(4-96)}=1.921$; $p>.05$]. Başka bir anlatımla farklı kıdeme sahip öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde mesleki gelişim sağlama boyutuna ilişkin görüşleri benzer bulunmuştur.

Öğretim Sürecini Planlama ve Düzenleme Açısından Bulgular

Tablo 8.

Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitiminde Öğretim Sürecini Planlama ve Değerlendirmede Yeterlilik Düzeyleri

	N	$\bar{X}$	S
Kaynaştırma öğrencilerin iletişim ve sosyal becerileri öğrenmesi için sınıf ortamında ortaya çıkabilecek fırsatlardan yararlanmalarına yönelik etkinlikler düzenliyorum.	102	3.42	0.88
Kaynaştırma öğrencilerin iletişim ve sosyal becerilerin akranları aracılığıyla kazanması için sınıftaki diğer öğrencilere rehberlik ediyorum.	102	3.80	0.67
Kaynaştırma öğrencilerinin yapabildiği ve güçlük			

yaşadığı alanlar hakkında sınıftaki diğer öğrencileri bilgilendiriyorum.	102	3.90	0.82
Öğretim sürecini ve öğrenme ortamını, kaynaştırma öğrencilerin hazırbulunuşlukları, gelişim düzeyleri gibi bireysel farklılıklarına uygun olarak özgün bir şekilde planlıyorum.	102	3.18	0.87
Kaynaştırma öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerini dikkate alarak derse aktif katılımlarını sağlamaya ve başarılarını arttırmaya yönelik olumlu öğretim ortamları oluşturuyorum.	102	3.43	0.78
Mevcut yazılı, görsel ve işitsel materyalleri, kaynaştırma öğrencilerin gelişimine ve hazırbulunuşluk düzeylerine göre kullanmaya özen gösteriyorum.	102	3.40	0.83

Tablo 8 incelendiğinde Öğretim Sürecini Planlama ve Düzenleme Bölümünde yer alan maddelere verilen cevapların genel aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.52$ olarak bulunmuştur. Bu ortalama, baz alınan ortalama değerlendirme ölçeğine göre bu bölümdeki eylemlerin “Çoğunlukla” yapıldığını göstermektedir. Buna göre Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda öğretim sürecinin planlama ve düzenlemede “Yeterli” oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 8’deki verilerden yararlanılarak Sosyal Bilgileri Öğretmenlerinin Öğretim Sürecini Planlama ve Değerlendirme bölümündeki maddelerin ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamanın ($\bar{X}=3.90$) “Kaynaştırma öğrencilerinin yapabildiği ve güçlükle yaşadığı alanlar hakkında sınıftaki diğer öğrencileri bilgilendiriyorum.” maddesine ait olduğu görülmektedir. Buradan hareketle öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileri hakkında sınıftaki diğer öğrencilerde farkındalık yaratmaya çalıştıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Ortalaması yüksek diğer bir madde ($\bar{X}=3.80$) “Kaynaştırma öğrencilerinin iletişim ve sosyal becerilerin akranları aracılığıyla kazanması için sınıftaki diğer öğrencilere rehberlik ediyorum.” maddesidir. Buradan ise öğretmenlerin öğretim sürecini planlarken kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerileri kazanabilmeleri için sınıftaki diğer öğrencilere karşılıklı yardım etme yollarını öğrettiği sonucuna ulaşılmaktadır. Böylece diğer öğrencilerde yardımlaşma, hoşgörü duygularının gelişimi sağlanacaktır. Tabloyu ortalamalar açısından incelediğimizde en düşük ortalamanın ($\bar{X}=3.18$) “Öğretim sürecini ve öğrenme ortamını, kaynaştırma öğrencilerinin hazır bulunuşlukları, gelişim düzeyleri gibi bireysel farklılıklarına uygun olarak özgün bir şekilde planlıyorum.” maddesine ait olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öğrenme ortamını kaynaştırılan öğrenci için özgün şekilde planlayamamalarının nedeni sınıflardaki mevcut öğrenci sayısının fazla olmasına dayandırılabilir. Tablodan çıkarılabilecek bir diğer sonuca göre sosyal bilgiler öğretmenleri kaynaştırma

öğrencilerinin ilgi ve gereksinimlerine göre materyal kullanabilme ve olumlu öğretim oluşturabilmede yeterlidir.

Öğrenme Öğretme Süreci Açısından Bulgular

Tablo 9.

Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitiminde Öğrenme-Öğretme Süreci Yeterlilik Düzeyleri

	N	$\bar{X}$	S
Kaynaştırma öğrencilerin benlik saygısını geliştirmek ve öğretim sürecine katılımını artırmak için olumlu pekiştiriciler veriyor ve dönütler sağlıyorum.	102	3.87	0.87
Kaynaştırma öğrencilerin kaygı ve güçlükler yaşamasını önleyebilmek için uygun zorlukta öğretimsel yaşantılar oluşturmaya çalışıyorum.	102	3.09	0.77
Kaynaştırma öğrencilerin akranlarıyla etkileşime geçmelerini sağlayarak karşılıklı yardım etme yollarını öğretiyorum.	102	3.65	0.95
Öğretim sürecindeki etkinlikleri, öğretim yöntem ve tekniklerini kaynaştırma öğrencilerine göre uyarlıyorum.	102	2.89	0.92
Kaynaştırma öğrenci için yapılmış BEP doğrultusunda hazırlanan BÖP' ü akranları için hazırlanan eğitim programları ve planlarla uyumlu hale getiriyorum.	102	2.84	0.94
Kaynaştırma öğrenci için hazırlanmış BÖP' ün uygulanması sırasında ortaya çıkan yeni gereksinimlere göre BEP' de gerekli düzenlemeleri yapıyorum.	102	2.74	1.00

Tablo 9 incelendiğinde Öğrenme-Öğretme Süreci Bölümünde yer alan maddelere verilen cevapların genel aritmetik ortalaması 3.18 olarak bulunmuştur. Aritmetik ortalama değerlendirme ölçeğine göre bu ortalamanın “Bazen” e denk gelmektedir. Buna göre Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminin öğrenme-öğretme sürecinde kısmen yeterli oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 9'dan elde edilen bulgulara göre ortalaması en yüksek maddenin “Kaynaştırma öğrencilerin benlik saygısını geliştirmek ve öğretim sürecine katılımını artırmak için olumlu pekiştiriciler veriyor ve dönütler sağlıyorum. ($\bar{X}=3.87$)” maddesi olduğu görülmektedir. Özel gereksinimli birey için en önemli noktalardan birinin onları akranlarıyla eğitim sürecine katmak, bunu yaparken de onların kendine olan saygısını geliştirmek olduğu düşünülürse sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konuda yeterli oldukları görülür. Ortalaması yüksek diğer bir madde “Kaynaştırma öğrencilerin akranlarıyla etkileşime geçmelerini sağlayarak karşılıklı yardım etme yollarını öğretiyorum. ($\bar{X}=3.65$)” maddesidir. Bu konuda yeterli olan sosyal bilgiler

öğretmenleri bu yolla kaynaştırılan öğrenciler dahil sınıftaki tüm öğrencilerin iletişim becerilerinin gelişmesini sağlamaktadırlar. Tablodan çıkarılabilecek diğer sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenleri BEP'lere paralel BÖP hazırlamada, uygulamadan sonra BÖP'ü değerlendirme ve BEP'de gerekli düzenlemeleri sağlamada kısmen yeterli oldukları görülmektedir.

İzleme ve Değerlendirme Açısından Bulgular

Tablo 10.

Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitiminde İzleme ve Değerlendirme Sürecine İlişkin Yeterlilik Düzeyleri

	N	$\bar{X}$	S
Öğretim öncesi, öğretim sırasında ve sonrasında özelliğine uygun ölçme araçlarını kullanarak kaynaştırma öğrencilerin eğitsel gereksinimlerini değerlendiriyorum.	102	2.57	0.87
Kaynaştırma öğrencilerinin öğretim sürecindeki sosyal ve iletişim becerilerini izleyerek kayıt altına alıyorum.	102	1.77	0.87
Öğretim öncesi, öğretim sırasında ve sonrasında özelliğine uygun ölçme araçlarını kullanarak kaynaştırma öğrencilerin eğitsel gereksinimlerini değerlendiriyorum.	102	2.13	0.87
Öğretim öncesi, öğretim sırasında ve sonrasında özelliğine uygun ölçme araçlarını kullanarak kaynaştırma öğrencilerin eğitsel gereksinimlerini değerlendiriyorum.	102	2.26	0.91
Kaynaştırma öğrencilerine yönelik ölçme değerlendirme etkinliklerinden elde ettiğim veriler ışığında öz değerlendirme yapıyorum.	102	2.74	0.88

Tablo 10 incelendiğinde İzleme ve Değerlendirme Süreci Bölümünde yer alan maddelere verilen cevapların genel aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.29$ olarak bulunmuştur. Aritmetik ortalama değerlendirme ölçeğine göre bu ortalamanın “Nadiren” e denk geldiği görülür. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin izleme ve değerlendirme sürecinde yetersiz oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Buradan elde edilen bulgulara ortalamanın en yüksek olduğu maddenin “Kaynaştırma öğrencilerine yönelik ölçme değerlendirme etkinliklerinden elde ettiğim veriler ışığında öz değerlendirme yapıyorum. ($\bar{X}=2.74$)” maddesinin olduğu görülür. Sosyal bilgiler öğretmenleri kaynaştırma eğitimi konusunda öz değerlendirme yapmada kısmen yeterlidirler. Katılımcıların “Öğretim öncesi, öğretim sırasında ve sonrasında özelliğine uygun ölçme araçlarını kullanarak kaynaştırma öğrencilerin eğitsel gereksinimlerini değerlendiriyorum. ($\bar{X}=2.57$)”, “Öğretim öncesi, öğretim sırasında ve sonrasında özelliğine uygun ölçme araçlarını

kullanarak kaynaştırma öğrencilerin eğitsel gereksinimlerini değerlendiriyorum. ($\bar{X}=2.26$)”, “Öğretim öncesi, öğretim sırasında ve sonrasında özelliğine uygun ölçme araçlarını kullanarak kaynaştırma öğrencilerin eğitsel gereksinimlerini değerlendiriyorum. ($\bar{X}=2.13$)” maddelerine verdikleri yanıtların ortalamalarına bakıldığında bu konularda yetersiz; “Kaynaştırma öğrencilerinin öğretim sürecindeki sosyal ve iletişim becerilerini izleyerek kayıt altına alıyorum. ($\bar{X}=1.77$)” maddesinin ortalamasına bakıldığında ise çok yetersiz kaldıkları görülmektedir.

Okul, Aile ve Toplumla İşbirliği Açısından Bulgular

Tablo 11.

Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Okul, Aile ve Toplumla İşbirliğine İlişkin Yeterlilik Düzeyleri

	N	$\bar{X}$	S
Kaynaştırma öğrencilerin özel öğrenme alanındaki düzeyini, hızını ve ürünü belirlemek için özel eğitim öğretmeni ve ilgili uzmanlarla işbirliği yapıyorum.	102	2.98	0.94
Kaynaştırma öğrencilerinin eğitsel ihtiyaçlarının karşılanmasında PDR birimi ile işbirliği ve eşgüdüm içinde çalışıyorum.	102	3.09	0.87
Kaynaştırma öğrencilerin günlük yaşamda bağımsız iletişim ve sosyal beceriler geliştirmelerinde ailelere yönelik bilgilendirmeler yapıyorum.	102	3.50	0.85
Kaynaştırma öğrencilerinin yapabildiklerini ve eğitim ihtiyaçlarını dikkate alarak ailede çocuğa yönelik olumlu beklentilerin oluşturulmasını sağlıyorum	102	3.59	0.79
Kaynaştırma öğrencilerinin becerileri geliştirmelerinde ailenin rolü ve önemi hakkında aileleri bilgilendiriyorum.	102	3.50	0.94
Kaynaştırma öğrencilerine ulusal bayram ve törenlerin anlam ve önemini hissettirerek törenlere katılımlarını teşvik ediyor, onları ilgi ve yetenekleri doğrultusunda görevlendiriyorum.	102	2.61	0.97

Tablo 11 incelendiğinde Okul, Aile ve Toplumla İşbirliği Süreci Bölümünde yer alan maddelere verilen cevapların genel aritmetik ortalaması $\bar{X}=3.21$ olarak bulunmuştur. Aritmetik ortalama değerlendirme ölçeğine göre bu ortalamanın “Bazen” e denk geldiği görülür. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde okul, aile ve toplumla işbirliği sağlamada kısmen yeterli oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Tabloya göre bu bölümde en yüksek ortalamaların “Kaynaştırma öğrencilerinin yapabildiklerini ve eğitim ihtiyaçlarını dikkate alarak ailede çocuğa

yönelik olumlu beklentilerin oluşturulmasını sağlıyorum ($\bar{X}=3.59$)”, “Kaynaştırma öğrencilerinin becerileri geliştirmelerinde ailenin rolü ve önemi hakkında aileleri bilgilendiriyorum. ($\bar{X}=3.50$)”, “Kaynaştırma öğrencilerin günlük yaşamda bağımsız iletişim ve sosyal beceriler geliştirmelerinde ailelere yönelik bilgilendirmeler yapıyorum. ($\bar{X}=3.50$)” maddelerine ait olduğu görülmektedir. Buradan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırılan öğrenci için aileler ile iletişim kurmada yeterli düzeyde bilgi ve beceriye sahip oldukları görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin özel eğitim öğretmenleri ve ilgili uzmanlarla işbirliği sağlamada ve kaynaştırılan öğrencileri ulusal bayram ve törenlerde ilgi ve yeteneklerine göre görevlendirmede kısmen yeterli oldukları görülmektedir.

Mesleki Gelişim Sağlama Açısından Bulgular

Tablo 12.

Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimi Konusunda Mesleki Gelişim Sağlamalarına İlişkin Yeterlilik Düzeyleri

	N	$\bar{X}$	S
Kaynaştırma eğitimi konusunda sahip olduğum mesleki yeterlikleri belirlemek için öz değerlendirmeler yapıyorum.	102	2.90	0.81
Kaynaştırma eğitimi ile ilgili yapılan akademik çalışmaları ve yayınları takip ediyorum.	102	1.95	0.98
Kaynaştırma eğitimi konusundaki mesleki yeterliliklerimi belirlerken öğrenci, veli ve meslektaşlarımın görüşlerinden faydalanıyorum.	102	2.35	1.02
Kaynaştırma eğitimi ile ilgili konferans, açık oturum, bilimsel toplantı ve seminerlere dinleyici olarak katılıyorum.	102	1.63	0.87
Kaynaştırma eğitimi konusundaki mesleki gelişimime yönelik uygulamalarda bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanıyorum.	102	1.97	0.93
Bilişim teknolojilerini meslektaşlarımla, ailelerle, öğrencilerle ve uzmanlarla kaynaştırma eğitimi konusunda etkili iletişim ve işbirliği için kullanıyorum.	102	2.17	0.96

Tablo 12 incelendiğinde Mesleki Gelişim Sağlama Süreci Bölümünde yer alan maddelere verilen cevapların genel aritmetik ortalaması 2.16 olarak bulunmuştur. Aritmetik ortalama değerlendirme ölçeğine göre bu ortalamanın “Nadiren” e denk geldiği görülür. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda mesleki gelişim sağlamada yetersiz oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Bu

bölümde ortalaması en yüksek maddenin “Kaynaştırma eğitimi konusunda sahip olduğum mesleki yeterlikleri belirlemek için öz değerlendirmeler yapıyorum. ($\bar{X}=2.95$)” maddesi olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ile ilgili mesleki yeterliklerini değerlendirmede öz değerlendirme yapma konusunda kısmen yeterli oldukları görülmektedir. Yine öğretmenlerin mesleki yeterliklerini belirlerken öğrenci, veli ve meslektaşlarının görüşlerine başvurmada ($\bar{X}=2.35$), kaynaştırma eğitimi konusunda iletişim ve işbirliği sağlamak için bilişim teknolojilerini kullanmada ($\bar{X}=2.17$), mesleki gelişimleri için bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerini kullanmada ($\bar{X}=1.97$), kaynaştırma eğitimi konusunda akademik yayın ve çalışmalarını takip etmede ($\bar{X}=1.95$) ve konferans, açık oturum vb. bilimsel toplantılara dinleyici olarak katılmada ($\bar{X}=1.63$) yetersiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada bulgularından elde edilen sonuçlara göre; araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin %72.5’i kaynaştırma eğitimini desteklemekte, %27.5’i desteklememektedir. Özel desteğe ihtiyaç duyan öğrencilerin tamamen ayrı okullarda eğitim almalarının onları etiketlemek anlamına geleceği, normal sınıflarda akranlarıyla birlikte eğitime devam etmelerinin ise onların sosyalleşmesini sağlayacağı, kaynaştırma eğitimini destekleyen sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel görüşleridir.

Kaynaştırma eğitimini desteklemeyen sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri ise sınıf mevcudunun fazla olması, sınıf ortamındaki eksiklikler, öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmamaları ve bu yüzden bu öğrencilere faydalı olamayacakları düşüncesi gibi kanılar etrafında toplanmaktadır. Çankaya ve Korkmaz (2012)’in kaynaştırma eğitimi uygulamalarında çevrenin fiziki yetersizlikleri ve öğretmenlerin araç gereç bulmada zorluk yaşadıkları sonucuna ulaşması bu bulguyu desteklemektedir. İzci (2004)’de çalışmasında sınıflardaki öğrenci sayılarının fazla olması ve sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma konusunda bilgi ve donanımlarının eksik olması sebebiyle bu konuda istenilen verimin elde edilemediği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin %19.6’sı kaynaştırma eğitimi konusunda kendini yeterli görmekte, %80.4’ü ise yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bu yönü ile çalışma Babaoğlu ve Yılmaz (2010) ile paralellik göstermektedir. Buradan hareketle eğitim fakültelerinde okutulan Özel Eğitim dersinin kaynaştırma eğitimi noktasında öğretmenlere yeterli fayda sağlamadığı sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmeninin %72.5’i “Kaynaştırma eğitimini destekliyor musunuz? sorusuna “Destekliyorum” cevabını verirken, %27.5’i

“Desteklemiyorum” cevabını vermiştir. Yine araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin %77.9’u “Destekliyorum”, %22.1’i “Desteklemiyorum”; erkek öğretmenlerin %65.1’i “Destekliyorum”, %34.9’u “Desteklemiyorum” cevabını vermiştir. Buradan hareketle Bek, Gülveren, Başer (2009)’in çalışmasına paralel olarak cinsiyete göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin de kaynaştırmaya yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Eğitim-öğretim sürecinin basamaklarına göre araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin verdikleri yanıtların genel ortalamalarına bakıldığında, en yeterli oldukları bölümün “Öğretim Sürecini Planlama ve Düzenleme ($\bar{X}=3.52$)” olduğu görülmektedir. “Okul, Aile ve Toplumla İşbirliği ($X=3.21$) ve “Öğrenme-Öğretme Süreci ($\bar{X}=3.18$)”nde kısmen yeterli olan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin “İzleme-Değerlendirme Süreci ($\bar{X}=2.29$)”nde ve “Mesleki Gelişim Sağlama ($\bar{X}=2.16$)”da yetersiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda mesleki gelişim sağlama yönünden yetersiz oldukları sonucu Babaoğlu ve Yılmaz (2010) ile paralellik göstermektedir.

Öneriler

Kaynaştırma eğitimi bilgisi, her sınıfta özel desteğe ihtiyaç duyan en az bir öğrenci olduğu düşünülürse, öğretmen adayları ve öğretmenler için oldukça önemli bir konudur. Eğitim fakültelerinde okutulan Özel Eğitim dersi bir dönem verilen bir ders olmaktan çıkarılmalı, okutulan bütün dersler içerisinde özel gereksinimli öğrenciler için öğretim yöntemleri tartışılmalıdır. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı, Özel Öğretim Yöntemleri, Öğretim Yöntem ve Teknikleri gibi dersler içerisinde kaynaştırma eğitimi bilgisine rahatlıkla yer verilebilir. Örneğin Materyal Tasarlama dersi çerçevesinde öğretmen adaylarına “Kurtuluş savaşı cepheleriyle ilgili bir materyal tasarlayınız.” demek yerine “Görme yetersizliği/ zihinsel yetersizliği/ özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilere bu konuyu anlatmak için bir materyal tasarlayınız.” demek hem öğretmen adaylarının bu öğrencilerin gereksinimlerini öğrenmelerini sağlayacak hem de yöntem bilgisi konusunda onları daha donanımlı kılacaktır.

Kaynaştırma eğitimi konusunda üzerinde durulması gereken bir diğer önemli husus işbirliğidir. Daha önce de belirtildiği gibi bu konuda sadece öğretmenin yeterli olmasını beklemek ve sadece öğretmenin yeterliliğini tartışmak doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Öğretmen, aile, okul yönetimi, toplum bu konuda karşılıklı empati ve işbirliği içerisinde olmalı, birinin eksiğini eleştirmek ve tartışmak gibi faydasız bir çabanın içerisinde girmek yerine eğitimin diğer paydaşları o eksiği tamamlamak için harekete geçmelidir. Bunu gerçekleştirebilmede kilit nokta empati becerisine sahip olabilmektir ve bu beceri Sosyal Bilgiler Programında yer alan ve sadece öğrencilere kazandırılmak istenen bir beceri olmaktan öteye taşınmalıdır.

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusunda bilgi ve beceri düzeylerinin artırılması için verilen eğitimler hizmet içi eğitim seminerleri ile sınırlı kalmamalıdır. Okullarda kaynaştırma eğitimi ve kaynaştırılan öğrencilerin beklenti ve gereksinimleri konusunda öğretmenlere ve ailelere yönelik bilimsel toplantılar düzenlenmelidir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin birçoğu sınıf mevcudunun fazla olmasından dolayı kaynaştırılan öğrencilere gereken ilgiyi gösteremediklerini belirtmişlerdir. Bu noktada öneri olarak dile getirebileceğimiz şey ya sınıftaki öğrenci sayısının azaltılması ya da kaynaştırma öğrencilerinin sınıflara eşit şekilde dağıtılması olacaktır.

Kaynaştırma eğitimi konusunda bahsedilen bu sorunların giderilmeden öğretmenlerin bu konuda yapacakları da sınırlı olacaktır. Bu noktada Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden beklenebilecek en temel şey yetersizliği olan öğrencinin neye ihtiyacı olduğunu iyi analiz etmelerini istemektir. Çünkü bu öğrencilere başarı duygusunu tattırabilmek, kendilerine olan inançlarını geliştirebilmek, örneğin “Dürüstlük” değerini öğretebilmek ya da “İletişim” becerisini kazandırabilmek; Ülkemizin İklim Bilgisini öğretmekten çok daha önemlidir. Bu sebeple öğretmenler her şeyden önce özel gereksinimli öğrenciye yetersizliğinin onun önünde engel olamayacağını öğretmelidir.

KAYNAKLAR

- ARIKAN, R. (2013). *Anketler ve Anket Soruları*, Nobel Yayınları: Ankara.
- ATAMAN, A. (2012). *Temel Eğitim Öğretmenleri İçin Kaynaştırma Uygulamaları ve Özel Eğitim*, Vize Yayınları: Ankara.
- AVCIOĞLU, H. (2013). *İlköğretimde Özel Eğitim*, Nobel Yayınları: Ankara.
- BABAOĞLAN, E. ve YILMAZ, Ş. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimindeki Yeterlilikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 345-354.
- BEK, H., GÜLVEREN, H., BAŞER, A. (2009). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 160-168.
- CANKAYA Ö. ve KORKMAZ, İ. (2012). İlköğretim I. Kademedeki Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1) 1-16.
- İZCİ, E. (2004, Temmuz). *Eğitim fakültesi ilköğretim sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenim görmekte olan son sınıf öğrencilerinin “özel eğitim” konusundaki yeterlilikleri ve ihtiyaçlarının değerlendirilmesi*. XIII Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı’nda sunulmuş bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- KARASAR, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler ve Teknikler*. Nobel Yayınları: Ankara.

KIRCAALİ- İFTAR G. (1992). *Özel Eğitimde Kaynaştırma*. Eğitim ve Bilim, 16, 45-50.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2009)

ÖZGÜR İ. (2011). *İlköğretimde Kaynaştırma*. Karahan Yayınları: Ankara.

SUCUOĞLU, B. ve KARGIN, T. (2006). *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları Yaklaşımlar Yöntemler Teknikler*, Morpa Yayınları: İstanbul.